

УДК 657.471:658.8

М.С.Грінчук, к.е.н., **В.І.Євдощак**, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто шляхи удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

В статье рассмотрены пути усовершенствования контроля системы бухгалтерского учёта и финансового контроля в Украине.

In the article the ways of improvement of control of the system of record-keeping and financial reporting are considered in Ukraine.

Ключові слова: фінансова звітність, контроль, управління, Рахункова палата, державний сектор, державний фінансовий контроль, аудит.

В умовах ринкової економіки стрімко зростає значущість системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, оскільки саме вона є основним джерелом інформації, необхідної внутрішньому обліку та зовнішнім користувачам для оцінки діяльності підприємства загалом, а також для цілей фінансового аналізу, прийняття ділових та управлінських рішень.

Система бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні потребує реформування, запровадження методології розкриття економічної інформації за міжнародними стандартами для забезпечення відкритості, прозорості та зіставності фінансової звітності суб'єктів господарювання. Разом із вдосконаленням системи бухгалтерського обліку постає необхідність і у вдосконаленні контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1].

Отже, проблемою дослідження є визначення шляхів удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємства.

Актуальність проблеми дослідження питання контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності полягає у тому, що вдосконалення контролю системи бухгалтерського обліку дасть можливість ефективніше встановлювати причини порушень із метою усунення негативних явищ і недопущення їх у майбутньому.

Шляхи розв'язання проблем контролю за діяльністю підприємств, зокрема контролю системи бухгалтерського обліку, аналізуються у дослідженнях як вітчизняних, так і закордонних науковців. Цим питанням у своїх працях займалися М.Т.Білуха, В.О.Шевчук, Є.В.Калюга, Н.І.Рубан, О.І.Бланк, В.В.Сопко.

Метою статті є розгляд нових та аналіз уже існуючих теоретичних та практичних аспектів контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства.

Контроль за господарською діяльністю підприємств і організацій є однією із найважливіших функцій господарського керівництва й управління. Контроль як функція управління підпорядкований вирішенню завдань системи

управління. Тому призначення контролю відповідає цілям управління, які зумовлюються економічними і політичними закономірностями розвитку певної формації. Суть контролю полягає в тому, щоб за допомогою певної системи перевірок забезпечити виконання господарських планів, раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Контроль – це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, визначення результатів управлінського впливу на керований об'єкт з виявленням відхилень, допущених у ході виконання цих рішень. За допомогою контролю встановлюють причини і винних у відхиленнях із метою усунення негативних явищ і недопущення їх у майбутньому. У більшості розвинутих країн світу, у тому числі у країнах Європейського Союзу, фінансовий контроль здійснює Рахункова палата, а також урядові контрольно-ревізійні служби. На приватних підприємствах контроль держави за їхньою діяльністю обмежується перевітками своєчасності й повноти відрахувань до бюджету, правильності ведення бухгалтерських рахунків (обліку), дотримання чинного законодавства з питань оплати праці найманих працівників, виконання державних контрактів і зобов'язань (контроль за використанням бюджетних коштів). Решта питань, пов'язаних із забезпеченням ефективності діяльності приватних підприємств, підлягає внутрішньому контролю, який здійснюється самостійними підрозділами підприємств або аудиторами [2].

У більшості країн основними критеріями, за якими держава контролює роботу приватних і державних підприємств, є виконання обов'язкових відрахувань до державного (федерального) бюджету і реалізація урядових замовлень. У державному секторі економіки, крім того, предметом державного контролю є оцінка ефективності роботи підприємств шляхом порівняння видатків і реалізації продукції, цільове витрачання державних коштів та використання державного майна.

Незалежний (аудиторський) контроль здійснюють аудитори (фірми) на госпрозрахункових засадах за договорами з державними й акціонерними підприємствами. При цьому перевіряють стан обліку зазначених організацій і підприємств, відповідність звітності даним обліку, своєчасність розрахунків з бюджетом, підтверджують правильність складання фінансової звітності, декларацій, які підприємства подають податковим органам.

Внутрішньосистемний – це контроль виконання планових завдань із виробничої і фінансово-господарської діяльності, використання матеріальних, фінансових ресурсів, недопущення фактів безгосподарності і марнотратства, збереження власності, правильної постановки обліку і контрольно-ревізійної роботи, додержання чинного законодавства з виробничої і фінансово-господарської діяльності [3].

Багаторічна практика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств та стану бухгалтерського обліку на них більш ніж переконливо

свідчать про дуже низьку ефективність внутрішнього контролю, який функціонує на базі існуючого законодавства. На організацію дієвого внутрішнього контролю вказано у Законі України від 16.07.99 №996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», за яким питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника або уповноваженого органу відповідно до законодавства та установчих документів. Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, а головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку, – забезпечити дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, організувати контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій. Крім цього, бухгалтер забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства, якщо такі є.

Виходячи з багаторічного досвіду проведення перевірок та ревізій системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності серед порушень такого типу слід виокремити: порушення порядку проведення інвентаризації, не затвердження графіка документообігу та ін. З переходом контролю на новий рівень аудиту ефективності, а також запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні систему бухгалтерського обліку можна буде не лише перевірити на порушення та недоліки, а й проаналізувати – зробити інформацію звітності максимум доступною для користувача.

Удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств має починатися із вдосконалення методики контролю, тобто прийняття нормативно-правових документів та методичних рекомендацій, що мають чітко і недвозначно регулювати всі аспекти здійснення контролю системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підприємстві, спираючись на світовий досвід вищих органів державного фінансового контролю з питань і особливостей проведення перевірки системи бухгалтерського обліку.

Розв'язання проблеми правового й методологічного забезпечення державного фінансового контролю дасть можливість створити: принципово нову систему державного фінансового контролю і аудиту на рівні всіх розпорядників бюджетних коштів; впровадити сучасний методичний, логічний, матеріально-технічний й інформаційний ефективний державний контроль; аналіз виконання управлінських рішень, дослідження їх впливу на об'єкт фінансового контролю; прийняття за результатами фінансового контролю управлінських рішень, спрямованих на їх удосконалення [3].

Також суттєвими важелями у розв'язанні проблеми якісного бухгалтерського обліку та ефективного управління підприємством є удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів з питань

бухгалтерського обліку та фінансової звітності; забезпечення фінансової правосвідомості громадян; сприяння підвищенню ефективності економіки; запровадження порядку застосування міжнародних стандартів при складанні фінансової звітності суб'єктами господарювання; перехід на автоматизацію системи бухгалтерського обліку – введення на підприємствах єдиної комп'ютерної мережі, що дозволить зробити процес обліку менш трудомістким.

Підбиваючи підсумки усього вищезазначеного, слід зробити висновок, що бухгалтерський облік і фінансова звітність підприємств в Україні є найбільш проблемною ділянкою в системі контролю і потребує негайного переходу на новий удосконалений рівень. Адже саме завдяки належному контролю система бухгалтерського обліку та фінансової звітності може бути надійною гарантією достовірності результатів фінансово-господарської діяльності підприємств для максимального задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів, що особливо необхідно для залучення іноземних інвестицій в національну економіку.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2001: змін. та доповн. / Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2001.
2. Бутинець Ф.Ф., Усач Б.Ф. Виговська Н.Г., Петренко Н.І., Шигун М.М. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. – Житомир: ПП «Рута». 2006. – 416 с.
3. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. / Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 187 с.